

Kommunal kulturminneplan

Mål og muligheter

Kari Torp Larsen

10. september 2018

Riksantikvarens KIK-prosjekt - Kommunale kulturminneplaner

Målet med KIK-prosjektet er å **styrke kompetansen** om kulturminner i kommunene og få bedre **oversikt** over verneverdige kulturminner

- styrke **kunnskapsgrunnlaget** for politiske og administrative beslutninger i kommunen
- skape **forutsigbarhet** for forvaltning, eiere og utbyggere
- være et redskap for å synliggjøre kulturarven som **ressurs**
- sette kulturminner på den **lokalpolitiske dagsorden** og
- etablere en større grad av **lokal forankring og medvirkning** i utvelgelsen av viktige kulturminner som skal søkes bevart.

Verktøy for kommunal saksbehandling og verktøy for økt bevissthet om verdien av kulturminnene.

Kommunen har som plan- og bygningsmyndighet et stort ansvar i kulturminneforvaltningen

PBL § 3-1 Oppgaver og hensyn i planlegging etter loven.

b) «sikre jordressursene, kvaliteter i landskapet og vern av verdifulle landskap og kulturmiljøer».

Nasjonal forventninger til regional og kommunal planlegging (2015):

*Fylkeskommunene og kommunene **identifiserer** viktige verdier av naturmangfold og landskap, friluftsliv, kulturminner og kulturmiljø, og **ivaretar** disse i regionale og kommunale planer...*

Kulturminneforvaltning er en kommunal oppgave ...

Vern: Kommunen er den viktigste kulturminneforvalteren etter PBL

- Kulturminner av lokal og regional verdi har ikke noe formelt vern hvis ikke kommunen har inkludert dem i en politisk vedtatt arealplan
- For kulturminner som ikke er fredet etter KML er det **PBL** som er juridisk verktøy
- Det er **kun** kommunen som kan sikre juridisk bindende vern av ikke-fredete kulturminner (som er det store flertallet av verneverdige kulturminner)
- Vurdering av hvilke kulturminner som er viktige for lokalsamfunnet må gjøres lokalt. **Kommunen har ansvaret for å definere hva som er av kulturminner av lokal verdi, og for å forvalte dem.**
- Skal i arealplanleggingen også ta hensyn til kulturminner av regional og nasjonal verdi – Fylkeskommunen og Riksantikvaren et medansvar

Kulturminner som ressurs - Verdiskaping

Kulturminner kan være en ressurs på viktige samfunnsområder:

- Stedsutvikling – særpreg, identitet, attraktivitet
- Folkehelse - trivsel og tilhørighet, friluftsliv
- Skole/undervisning - formidlingsverdi
- Kulturaktiviteter
- Næringsutvikling - reiseliv, opplevelses- og kulturnæringer

Kulturminneplanen gir mulighet for å se arbeidet med kulturminner i sammenheng med mange deler av kommunens virksomhet.

**Bevissthet om kulturminnenes verdi og hvordan de kan tas i bruk som ressurser er viktig
Behov for en kommunal kulturminnepolitikk**

Hvordan? Mange muligheter

- Skal kulturminneplanen først og fremst være et administrativt **verktøy** for kommunen, eller skal det legges vekt på at planen skal ha høy **formidlingsverdi**? (Utforming av planen)
- Hvilke kulturminner skal med? «Alt» eller gjøre en avgrensning?

Utvalg av kulturminner/kulturmiljøer

Avgrensning

- Tematisk avgrensning:
- Geografisk avgrensning:
- Metodisk avgrensning:

Kriterier

- Hvilke historier er viktige for kommunen? Hva kjennetegner og er særegent for kommunen? Hvilke kulturminner kan være en ressurs for kommunen? (eks. fiskevær, sjøhus/brygger, krigsminner,)
- Områder med særlige verdier, områder med stort press etc. (Trengs et «dypdykk» på Ramberg, Napp, Fredvang, Sund?)
(Eks. Nordland: Henningsvær, Sulitjelma)
- Ta utgangspunkt i det man *har* av kunnskap
- Ta utgangspunkt i SEFRAK-registeret

Eks. «Kulturminner i Vevelstad»

Kommunedelplan for Kulturminner og kulturmiljøer i Vevelstad kommune 2017 - 2025

«Fremfor å si litt om alle kulturminner blir arbeidet i denne omgang, 1. generasjonsplanen, konsentrert om seks hovedkategorier».

- Maritim historie
- Samisk historie
- Geologiske forekomster
- Gamle ferdselsveier
- Steingjerder
- Bygninger

• Formidlingsverdi

Hva bør planen inneholde for å være et godt verktøy?

Oversikt.

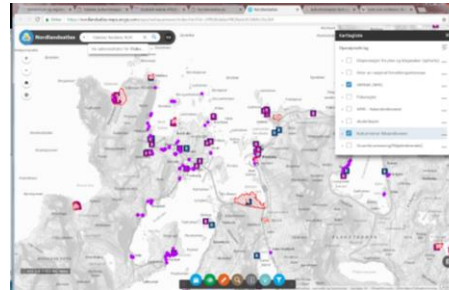
Over viktige (nyere tids) kulturminner – med fordel også de som er av **nasjonal** og **regional** verdi i tillegg til de som kommunen vurderer til å være kulturminner av **lokal** verdi → Vil i noen tilfelle være de samme kulturminnene, men kan også variere

Beskrivelse av kjente verneverdige kulturminner og –miljøer

Viktige kulturminnekategorier i kommunen hvor det er behov for mer kunnskap/registrering kan omtales

Kartfesting av utvalgte kulturminner og kulturmiljøer

Viktig for plan- og byggesaksbehandling.
Digital kartløsning?

Prioritering for vern

Foreslå kulturminner/kulturmiljøer som anbefales tatt inn som hensynssoner i kommuneplanens arealdel?

Foreslå kulturminner/kulturmiljøer som bør reguleres til bevaring?

Noen velger å kategorisere kulturminnene etter verneverdi – svært høy-høy-middels

Noen velger å avvente prioriteringen av kulturminner som skal sikres etter PBL til senere (i forbindelse med kommuneplan- og reguleringsplanprosesser)

Handlingsdel - prioritering av tiltak

Eksempler på tiltak i handlingsdelen

- oppfølging med hensynssoner i arealdelen til kommuneplanen eller reguleringsplaner
- legge inn prioriterte kulturminner i en digital kartløsning
- skilting, skjøtsel og tilrettelegging av kulturminner
- Istandsetting/restaureringsprosjekter
- formidlingstiltak rettet mot ulike målgrupper, for eksempel barn og unge
- nye registreringer
- f.eks. registrere og evaluere bygninger fra 1900-tallet
- publisering og formidling av planen til publikum
- kommunal støtteordning for verneverdige bygninger/kulturminner
- utarbeiding av veileder om byggeskikk
- frita verneverdige bygg for eiendomsskatt
- opprette en kulturvernpris
- oppdatering og/eller klassifisering av SEFRAK-registrerte bygninger

Hva med kulturminner og –miljøer som ikke er med i planen?

- Kulturminneplanen skal gi en oversikt over viktige kulturminner, men vil ikke kunne omfatte «alt»
- «1.generasjonsplan»
- Synet på hva som er verneverdig endrer seg med tiden
- Hva med de arkeologiske kulturminnene? Utvalg av de viktigste?
- Bør være tydelig på at de utvalgte kulturminnene ikke utgjør en endelig fasit
- Behov for mer kunnskapsinnhenting/nye tema som bør inn i planen etterhvert kan inngå i handlingsdelen
- Tidsplan for rullering av kulturminneplanen bør inngå i handlingsdelen

Forankring og medvirkning

- Organisering – valg av deltakere i styringsgruppe, arbeidsgruppe
Sikre **politisk forankring**, **intern samordning** (kultur, plan, byggesak, IT...) , lokal fagkompetanse
- Medvirkning: Nettsider/sosiale medier, «gjestebud» (Øksnes), folkemøter, møter med lag/foreninger/ressurspersoner, næringsutviklere, involvering av eiere/berørte, høring..

Beskrivelse av situasjonen fra noen kommuner i Nordland:

- «eiendomsretten står sterkt i kommunen»
- «mange har en «hiv mainnskiten- mentalitet»

Prosessen kan være like viktig som planen.

Holdningsskapende arbeid. Se verdien og mulighetene.

